

הבחורה המזרחית הממוצעת. צילומים מתוך התוכנה

זהו הבחור האשכנזי הממוצע

יש גן שמבדיל אותנו. רועי לוטן צילום: גיל שווי

המדינה זה אתנה

מחקר חדש של בוגר בצלאל, רועי לוטן, ניסה לקבוע אחת ולתמיד מהו המראה שו ויטו אוי וזנונו בעינינו. הוא בנה תוכנה, צילם יותר מ-400 ישראלים, וחזר עם מסקנות ברורות. באופן מאוד מפתיע, התוצאה היא לא כרסתן שחובש כובע מצחייה מכוער של חברת ביטוח רנדומלית וצועק בקולי קולות "שושי, בואי רגע"

דני ספקטור

דני ספקטור
 ום אחד ישב רועי לוטן בתחנה המרכזית. אצל רובנו זה נגמר בזה שאנחנו עולים על אוטובוס, אבל במקרה של לוטן זה הביא לו רעיון לעבודת גמר במחלקת האינטראקטיב של בצלאל, כולל הצגה בתערוכת "פצה קוצ'ה" הנחשבת ומחמאות מקיר לקיר. "הסתכלתי על כל מי שעבר מסביבי", מספר לוטן, "וחשבתי לעצמי: מיהו הישראלי הממוצע". כשאני נוסע לחו"ל אני מזהה שם ישראלים. יש איזשהו גן ישראלי שמבדל אותנו, ולא היה ברור לי מה זה, אז רציתי לחפש אותו". אחרי שהאוטובוס שלו הגיע הוא חזר הביתה, התיישב על המושב והתחיל לבנות את התוכנה שתמצא את פרופיל הישראלי הממוצע. המחקר כלל איסוף חומרים מהמרכז הישראלי לסטטיסטיקה, הכנסתם לתוכנה כיומטריית מיוחדת שייבא מסקרי טלנד ובניית ממשק יחודי. בסוף הוא הגיע למסקנה הנחרצת: יש כזה רבר ישראלי ממוצע. "מדובר בישראלי שמופיע בכל היריעות בעיתונים, בכל הניתוחים הסטטיסטיים, בכל הידיעות על הישראלי המכוער הממוצע", מסביר לוטן, "אבל כמה שאף אחד לא רוצה להיות במקום הזה, של הישראלי הממוצע, חשוב להגיד שהמקום שלו די טוב. הוא מרוויח יופי, הוא מתחתן ויש לו אחלה ילדים. יש לנו ממוצע מקסים".

ממוצע על הצד הטוב ביותר

אז מה זה אומר, בעצם, מחקר על המראה של הישראלי הממוצע? ובכן, המחקר של לוטן לא

מחפש את הישראלי הממוצע באופן כללי, אלא איך נראה הישראלי העשיר הממוצע, הישראלי העני הממוצע, הישראלי החילוני הממוצע וכן הלאה. את כל התמונות של העשירים, לדוגמה, עיבד לוטן לתמונה אחת שמרכיבה מראה ממוצע של ישראלי עשיר, שמעלה שתי בעיות מראיגות למדרי: האחת היא שהמראה שלהם, קצת קשה להתחמק מזה, גברי מאוד. השנייה היא שהם לובשים חולצה חומה וממש מכוערת. "בשכר הנמוך יש קבוצה מאוד גדולה של ילדים וקשישים", מסביר לוטן איך פיענה את המראה הממוצע, "או אם תברוק מי הישראלי הכי עני תראה תמונה משוקללת של מישהו צעיר יחסית, אבל עם קמטים. הישראלי העשיר, לעומת זאת, הוא כמעט תמיד גבר בשנות ה-40 לחייו". אתה יודע, כשאני מסתכל על זה שוב, הגבר הזה נראה לי גם קצת נשי. "עליתי פה על משהו מעניין. מתברר שכשעו" שים ממוצע של מראה, או הממוצע תמיד נוטה להיות יותר יפה. אם יש נשים בקבוצה הזו ויש להן פנים יותר יפות, אז הן יהיו מאוד דומי ננטיות. עם זאת, הקבוצה הכללית לא משתנה, כי ברור שזה גבר בוגר". את התוכנה שלו בנה לוטן לאחר שצילם יותר מ-400 נסקרים, אותם פגש ברחוב. "לקחתי מצלמה וטפסים ופשוט הסתובבתי בכל הארץ כדי לפגוש אנשים", מסביר לוטן. "אמרת 'היי' לזרים וביקשתי מהם לבוא ולרבר איתי רגע. היה פה חיכוך שלא נעשה כל יום וזה היה מאוד מעניין כי אנשים נרתמו לזה". אף אחד לא סירב? "כולם שיתפו פעולה, זה היה פשוט מדהים.

דתיים, חילונים, אתיופים ורוסים, כולם רצו לשתף פעולה ולעזור, ואפילו תיירים ניגשו וביקשו להשתתף והייתי צריך לאכזב אותם ולהגיד שהם לא יוכלו לעזור כי הם לא ממש ישראלים. החיבור שלי לישראליות הוא די חלש והפרויקט חיזק את זה מאוד, גיליתי אותה מחדש". בתוכנה המיוחדת שפותחה וגם הועלתה כאינטרנט (www.thisisus.co.il), אבל אם אין לכם מק אל תטרוח) יוכלו הגולשים לעי כור בין קבוצת הנסקרים, לראות את הפרטים האישיים שלהם, לחלק אותם לחלוקות שונות וגם לשחק עם העכבר ולמצוא את הישראלי הממוצע במספר קטגוריות. ולא, אם תהיתם, אתם עדיין לא יכולים להכניס את התמונה ולברוק את מיקומכם. "אולי בשלב יותר מתקדם", אומר לוטן, "אבל זו לא הייתה המטרה שלי. אני רק רציתי לראות איך נראה אותו ישראלי שמרברים עליו כל הזמן".

כולנו עושים ממוצעים

המחקר של לוטן ברק גם כיצד נראה העולה האתיופי הממוצע לעומת העולה הרוסי הממוצע, ואיך נראה ערבי ממוצע לעומת יהודי ממוצע, מה שמעלה את השאלה האם באמת יש כל כך הרבה הבדלים, והאם אפשר – או פוליטיקלי קורקט – לקבוע כיצד נראה ערבי או יהודי ממוצע. "ברור לנו איך נראים יהודים וערבים, אבל כממוצע שעשיתי נדהמתי לגלות שהיהודי הממוצע מחייך, והערבי הממוצע לא. אלה הבדלים ברורים לגמרי. חשבתי שאולי זו טעות, אבל אז אחד העובדים הערבים בבצלאל בא אליי

אחרי שהצגתי את העבודה ואמר לי: 'הוא באמת נראה כמו ערבי'". טוב, הממוצע של הערבי באמת נראה כמו... "כמו מה? נו, בוא תגיד את זה". כמו ערבי. "זו בריוק מהות הפרויקט, מה זה אומר נראה ערבי? מה זה נראה יהודי? זה אומר שאתה רואת בחיך מספר ערבים ואו עשית ביניהם ממוצע בראש והמאגר שיש לך ראש מצייר את דמות הערבי ככזה. כולנו עושים ממוצעים בראש כל הזמן". הייתה לך מטרה ביציאה למסע הזה? "רציתי לעורר דיון על זהות ועל איך אנחנו נראים עד כדי גזענות פושעת כמעט כרבר הזה. אני מתייחס פה לדברים בהכללות מאוד קשות, מה שעשיתי פה הוא עם חיך על הפנים, אבל זה גזעני. מצד שני העיתונות תמיד מציגה שתי קיי צונויות: תמר מרמת אביב או מסעודה משרדות, אלה היו הקצוות של הממוצע הישראלי. עכשיו אני באתי גם להראות את הפנים שלהן". אז מה המסקנה? "אין פה חיפוש מסקנה, יש פה כלי שאמור לעורר בכל אחד את השאלות שהתעוררו בי. שאלתי את עצמי איפה אני ביחס לממוצע? האם אני מעליו או מתחתיו, איך זה מרגיש להיות שם?". ואיפה מצאת את עצמך? "שאני די כממוצע, והאמת? זה הפתיע אותי. לא חשבתי ששם אני אמצא את עצמי. אבל אני בן 28, חמישים אחוז מורחז וחמישים אחוז אשכנזי, ממרכז הארץ, חילוני. זה משהו שלא ראיתי תוך כדי, לא חשבתי על זה בכלל. נו, מסתבר שאני הישראלי הממוצע". ■

Dani-s@yediouth.co.il